

Månedens brev - april 2009

Julebrevet til Japan i 1955

Arvid Løhre

På 1950-tallet var brevet fortsatt det viktigste bindeleddet mellom de utallige nordmenn sysselsatt i handelsflåten og familiene i Norge. Brevpost til sjøfolkene kunne sendes hjemmefra via rederiets hovedkontor i Norge. Hvert rederi hadde en postavdeling, som videresendte posten som samlesendinger til sine agenter i de havnene der skipene hadde anløp. Dette kan bli temaet for et "månedens brev" på et senere tidspunkt.

Nå skal vi se på et brev adressert til et besetningsmedlem på skipet M/S Thor Odland. Det har *ikke* gått via rederiet i Norge, men er adressert direkte til skipets kontakt i Japan, Maersk Line Ltd, i den store og viktige havnebyen Kobe. Da hadde de der hjemme sikkert fått beskjed om at posten til jul i 1955 måtte sendes til denne adressen, slik at den nådde skipet mens det lå i havn i Japan. Brevet er adressert til Herr Torleif Sætre, stilling eller grad ikke nevnt, og det er fra "A. Sætre, Alvsvåg i Bremnes, Norway."

Brevhuset Neset i Bremnes

Selv om avsenderen har adresse ved brevhuset Alvsvåg, er det stemplet og sendt fra et annet brevhus, nemlig Neset i Bremnes. Det er brukt en luftpostkonvolutt, og det er opprinnelig frankert med 5 stykker 30 øre Haakon VII øremerker, til sammen 150 øre. Disse merkene er stemplet med brevhusets annulleringsstempel, et kronet posthornstempel med teksten NESET I BREMNES. Neset i Bremnes brevhus var opprettet fra januar samme år, det lå i daværende Bremnes herred, Hordaland fylke og var underlagt Haugesund postkontor. Som brevhus II fikk det tildelt et kronet

posthornstempel uten dato til stempeling av posten, og dette brevet har fått tre avtrykk. Stemplene ble i denne perioden (1953-1959) produsert av Krag maskinfabrikk, og det var Lorentz Holth som graverte stemplene for Krag. Brevhusbestyrer ved Neset i Bremnes var handelsmannen, Johannes Jensen.

Datostemplet i Øklandsvågen

Fra Neset i Bremnes har brevet gått med bipostruta til Øklandsvågen poståpneri, hvor det helt korrekt har blitt sidestemplet med et datostempel "-6 12 55", tirsdag 6. desember 1955. Post annullert medkronet posthornstempel skulle sidestemples med datostempel ved det første poststedet eller postekspedisjonen det kom til i transitt. Fra Øklandsvågen har brevet gått videre til Haugesund.

Portokontroll i Haugesund

Ved Haugesund har de kontrollert portoen, og funnet ut at luftposttillegget på brevet var feilberegnet. Grunnporto for brev til utlandet utenom Norden, var i perioden 1.6.1952-1.1.1956 på 55 øre til og med 20 gram. Luftposttillegget til Japan var 70 øre pr 5 gram. Haugesund postkontor frankerte med 15 og 30 øre, i tillegg til de 5 x 30 øre som stod på brevet fra før, slik at frankeringen til sammen ble 195 øre. Det tilsvarer grunnportoen på 55 øre og luftposttillegg inntil 10 gram, 2 x 70 øre = 140 øre, totalt 195 øre.

I følge Postreglementet, skulle ufrankerte eller delvis frankerte brev til utlandet leveres tilbake til senderen for riktig frankering, dersom dette kunne gjøres uten at posten ble forsinket. Lot det seg ikke gjøre, skulle en ved postkontor og postekspedisjoner om mulig etterfrankere slike sendinger til utlandet, også luftpost- og ekspress-sendinger, dersom senderen var oppgitt. Noen unntak var det, men denne sendingen ble behandlet slik. Vi kan regne med at A. Sætre, Alvsvåg i Bremnes, fikk tilsendt portoregning på blankett 132 fra Haugesund postkontor.

Kontrollstempel for luftpostsendinger

Nede, litt til venstre på forsiden av brevet, står det et lite, sirkelrundt og rosa stempel med tallet "1". Stempelet var satt der som følge av et tiltak Poststyret iverksatte i 1953, for at kontrollen med portoen på luftpostsendinger til utlandet skulle være mest mulig effektiv. Stempelet skulle vise at jobben var gjort og portoen sjekket. Dermed kunne utvekslingskontoret, og eventuelle andre som hadde befatning med sendingen etter at det var sendt fra Haugesund, "ofre seg mere for selve sorteringsarbeidet", som Poststyret uttrykte det. Ordningen er beskrevet i et rundskriv fra Poststyret til postmesterne, nr 105, 23. november 1953. Hele rundskrivet kan du lese på slutten av artikkelen.

Framme til jul

Fra Haugesund gikk brevet videre i en av hovedpostrutene til Oslo, og med fly til Japan. Brevet er ankomststempelt Tokyo, Japan, kl 8-10, mandag 12. desember 1955, én uke etter at det ble levert inn hos brevhusbestyrer Jensen. Og dermed fikk Torleif Sætre forhåpentligvis dette og andre hilsener fra hjemlandet til jul.

Kilder:

Oslo Filatelistklubb, "Kronet posthornstempler" i: Norgeskatalogen 2002, samt portotakster etter 1877 i samme og senere utgaver.

Postmuseet, "Poststedsdatabasen – Maihaugen".

Postreglementet, kapitel III §§ 37-39.

Postkart over Norge 1956 samt Norges Postruter.

Rundskriv til postnesterne.

Kontroll av portoen på luftpostsendinger. Ark. 046.

Det er fra Poststyret gjentatte ganger innskjerpet at innleveringsstedene (dvs. de poststeder hvor sendingene blir datostemplet) skal kontrollere portoen på luftpostsendinger til utlandet. En oppfordring til poststedene angående denne kontrollen er også tatt inn i Postgangen til utlandet, side 4.

Det er ikke mulig å ha noen mening om hvorvidt denne oppfordringen blir fulgt ved poststedene da sendingene ikke bærer noe tegn på at portoen er kontrollert. Ved utvekslingskontorene er tiden oftest for knapp til at en helt tilfredsstillende portokontroll kan bli gjennomført.

For å oppnå en mest mulig effektiv kontroll av portoen først og fremst på luftpostfrankerte sendinger, vil det bli innført den ordningen at de tjenestemenn som ved postkontorene og de større postekspedisjonene arbeider med luftposten til utlandet, skal ha hvert sitt nummerstempel. Når portoen på en luftpostfrankert sending er kontrollert, stempler vedkommende tjenestemann sendingen med sitt nummerstempel og de tjenestemenn som senere under befordringen får befatning med sendingen, vil straks kunne se at portoen på sendingen er kontrollert.

Når det forekommer utilstrekkelig frankerte luftpostsendinger, er det fremdeles forutsetningen at innleveringspoststedet oppfrankerer sendingene og sender portoregning (bl. 132) for beløpet til senderne dersom disse er kjent. Forekommer det utilstrekkelig frankerte luftpostsendinger som er datostemplet ved poståpnerier, blir det vedkommende postkontors eller postekspedisjons sak å tilbakemelde dette.

Stemplene vil bli laget i størrelsen ca. 8 mm i diameter med nummer fra 1 og oppover for hvert poststed. En har gått ut fra at det er relativt få tjenestemenn som behandler luftposten til utlandet ved de forskjellige postkontorer og de større postekspedisjoner, og det er bare disse tjenestemenn som skal utstyres med stempel. Dette stempelet blir vedkommende tjenestemanns identifikasjonstegn i kontrollen.

Når portoen på en sending er kontrollert, bør avtrykket av kontrollstempelet så vidt mulig settes nederst til venstre på forsiden av sendingen, når det gjelder brevkort nederst til

venstre i kortets adressehalvdel. Stempelavtrykket må ikke i noe tilfelle plasseres slik at det kan oppfattes som en del av adressen og derved muligens skape misforståelser på adressestedet.

Det er meningen at den her skisserte portokontrollen i første omgang bare skal omfatte luftpostfrankerte sendinger til utlandet. I de tilfelle postkontorene og postekspedisjonene i tillegg til dette kan avse tid til å kontrollstemple også andre brevpostsendinger til utlandet, er dette utmerket.

Det er forutsetningen at kontrollstemplingen skjer så vidt mulig på alle luftpostfrankerte sendinger før disse sendes videre fra innleveringspoststedet. På den annen side må denne stemplingen selvsagt ikke forsinke fremsendingen.

Ved denne ordningen mener en å oppnå:

1. at portoen på en luftpostsendning blir kontrollert og eventuell portoregning (bl. 132) utskrevet så snart sendingen foreligger ved innleveringspoststedet.
2. at dobbeltkontroll av portoen på luftpostsendinger unngås.
3. at tjenestemennene ved utvekslingskontorene kan avlastes en vesentlig del av det arbeid de nå har med kontroll av portoen på luftpostsendinger, og ofre seg mere for selve sorteringsarbeidet.

En ber Dem rekvirere fra Poststyret, Intendanturkontoret, det antall nummerstempler, fra nr. 1 og oppover, som De mener det vil bli behov for ved Deres kontor.

Ordningen med portokontrollen settes igang så snart De har mottatt stemplene.

For Postdirektøren
Riese